

รูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
A Knowledge Management Model in Internal Quality Assurance
of Basic Education Schools under the Office of the Basic Education Commission

สมศักดิ์ จีเพ็ชร*¹ อรรณพ จินะวัฒน์¹ สฤณีพงษ์ ลิ้มปิษฐีธร¹ และบัณฑิต แทนพิทักษ์²
¹สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ²สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1
Somsak Jeepet*¹ Annop Jeenawathana¹ Saridpong Limpisa-Thien¹ and Bundit Tanpithak²
¹School of Educational Studies, Sukhothai Thummathirat Open University
²Office of the Secondary Education Region 1

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาองค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ (2) กำหนดรูปแบบการจัดการความรู้ และ (3) ทดลองและตรวจสอบรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาจากโรงเรียนที่มีผลการประเมินคุณภาพภายนอกในระดับดีมาก จำนวน 6 โรงเรียน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ขั้นตอนที่ 2 กำหนดรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษา แล้วจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบรูปแบบครั้งที่ 1 เครื่องมือที่ใช้เป็นแนวคำถามในการสนทนากลุ่มและแบบสอบถาม ขั้นตอนที่ 3 ทดลองและตรวจสอบรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 3 แห่ง เครื่องมือเป็นแบบสอบถามและแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม แล้วนำข้อมูลมาปรับปรุงรูปแบบครั้งที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า (1) องค์ประกอบการจัดการความรู้ ได้แก่ ความรู้ ผู้บริหารและครู เทคโนโลยี และโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา และกระบวนการจัดการความรู้ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการจัดเก็บความรู้ (2) รูปแบบการจัดการความรู้ ประกอบด้วย ขั้นตอนเตรียมการ

* ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
e-mail: somsak.jee@hotmail.com

ได้แก่ การกำหนดโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา และการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการความรู้ และ
 ขั้นตอนดำเนินการ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการจัดเก็บความรู้
 และ (3) ผลการทดลองและตรวจสอบรูปแบบ พบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ใน
 ระดับมากสำหรับการนำไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำสำคัญ: รูปแบบ การจัดการความรู้ การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The objectives of this research were: (1) to study the components and process of knowledge management; (2) to determine a model of knowledge management; and (3) to try out and verify the model of knowledge management for internal quality assurance of basic education schools under the Office of Basic Education Commission. The research operation was divided into three steps. The first step was the study of the components and process of knowledge management. Six schools that received an excellent level of external quality assessment result were selected for this study. The employed research instruments were a questionnaire and a structured interview form. The second step was the determination of a model of knowledge management for internal quality assurance. In this step, the first draft of the model was developed, and then a focus group discussion was organized to verify the first drafted model. The employed research instruments were a form containing question guidelines for the focus group discussion and a questionnaire. The third step was the try-out and verification of the improved model of knowledge management in internal quality assurance. The model was tried out in three basic education schools. The employed evaluation instruments were an observation form and a questionnaire. After that, try-out results were applied for the second improvement of the model. Research findings showed that: (1) the components of knowledge management consisted of knowledge on internal quality assurance, the administrators and teachers, technology, and administrative structure of the school; and the knowledge management process consisted of the determination of knowledge management goals (Knowledge Vision), the sharing of knowledge (Knowledge Sharing), and the storage of knowledge (Knowledge Assets); (2) the developed model of knowledge management comprised the preparation step, which included the

determination of the administrative structure, and the appointment of the committee on knowledge management in internal quality assurance, and the operation step that included the determination of knowledge management goals, the sharing of knowledge, and the storage of knowledge; and (3) results of the try-out and verification of the model showed that the developed model was highly appropriate and feasible for application in basic education schools.

Keywords: Model, Knowledge Management, Internal Quality Assurance, Basic Education School

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง (Office of Educational Quality Assurance and Accreditation (Public Organization), 2003) 5 นอกจากนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้ออกกฎกระทรวงว่าด้วย ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ข้อ 14 ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการดำเนินการดังกล่าวให้สถานศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน (Educational Testing Bureau, 2003) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทเป็นหน่วยงานกลางในการดำเนินการศึกษาและพัฒนากระบวนทัศน์และวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยยึดกรอบหลักเกณฑ์ 8 องค์ประกอบ และดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่การดำเนินการของสถานศึกษาไม่ชัดเจนในการจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องโดยพบปัญหาและอุปสรรคสำคัญ คือ ความไม่เข้าใจและขาดความร่วมมือของผู้บริหาร ครูและบุคลากรต่อการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชนและนักเรียนยังไม่ได้รับการส่งเสริม การดูแลรักษาและขยายผล ระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษายังมีประสิทธิภาพไม่เด่นชัด การนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในไปใช้และเผยแพร่ต่อสาธารณชน ยังทำได้จำกัดและไม่เห็นผล (Office of Educational Quality Assurance and Accreditation (Public Organization), 2003)

จากการประเมินคุณภาพการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) รอบที่สอง ปี พ.ศ. 2549 - 2553 มีผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งสิ้นจำนวน 31,480 แห่ง ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพ จำนวน 25,944 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 82.41 ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพจำนวน 5,536 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 17.59 (Educational Testing Bureau, 2012) ประกอบกับการรายงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาพบว่า ส่วนมากจะเน้นการประเมินการตรวจสอบมากกว่าการพัฒนา นอกจากนี้การประเมินยังไม่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนขั้นพื้นฐานหลายแห่งไม่มีรายงานการประเมินตนเอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ไม่มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบเพื่อพิจารณาตนเองว่าทำงานแล้วมีผลเป็นอย่างไร (Pithiyanuwat, 2005)

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นกระบวนการนำปัญญาไปใช้สร้างคุณค่า เป็นการจัดการให้มีการค้นพบความรู้ ความชำนาญที่แฝงเร้นในตัวคนและในองค์กร ได้นำออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีความรู้ใหม่หรือนวัตกรรมเกิดขึ้นจากการเอาความรู้มาผสมผสานกัน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคน ที่ร่วมในกระบวนการจัดการความรู้ ก่อให้เกิดปัญญาร่วม (Collective Wisdom) ทำให้แก้ปัญหหรือพัฒนาในเรื่องยาก ๆ ได้สำเร็จ (Vasee, 2005) การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือที่ทำให้บรรลุเป้าหมาย อย่างน้อย 3 ประการ ไปพร้อม ๆ กัน ได้แก่ บรรลุเป้าหมายของงาน บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาคน และบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาองค์กร เป็นกระบวนการเพิ่มทุนทางปัญญาอยู่ตลอดเวลา เป็นวงจรที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน (Office of Educational Innovation Development, 2007) การจัดการความรู้มีองค์ประกอบสำคัญสอดคล้องกับการบริหารการศึกษาที่มุ่งพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโรงเรียนที่เป็นศูนย์กลางการพัฒนาในลักษณะการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based Management) (Office of the Basic Education Commission, 2007) และโรงเรียนที่มีผลการประเมินคุณภาพมาตรฐานในระดับดีมากจะต้องมีวิธีทำงานที่ดีที่เกิดผลงานในลักษณะที่น่าภูมิใจ น่าชื่นชม ผลสัมฤทธิ์สูง ประสิทธิภาพสูง เป็นผลจากความสำเร็จของการประกันคุณภาพการศึกษาที่เกิดจากการบริหารงานและมีวิธีทำงานที่ดี (Panich, 2007)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจว่า โรงเรียนที่มีคุณภาพมาตรฐานการศึกษาในระดับดีมาก จะต้องมีความรู้ที่มีคุณค่าฝังลึกอยู่ในตัวผู้บริหารและครู ความรู้และประสบการณ์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน สมควรที่จะมีการศึกษาแล้วนำมาประมวลจัดระบบสร้าง และนำเสนอเป็นรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา อันเป็นรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการความรู้เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีประสิทธิภาพ

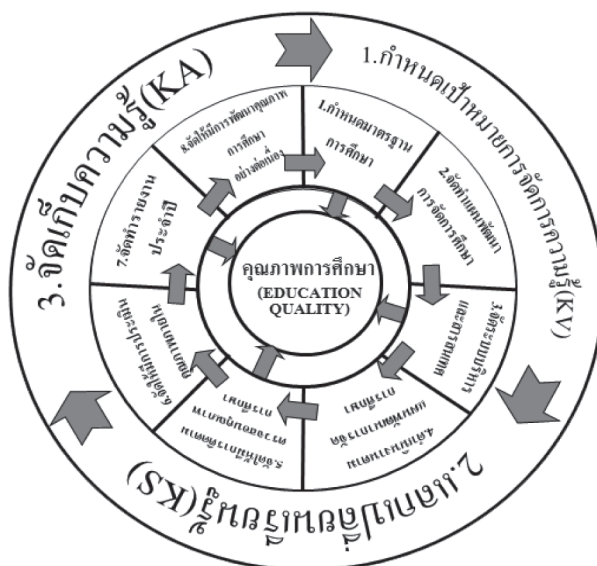
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อกำหนดรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อทดลองและตรวจสอบรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรอบแนวคิด

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดจากการทบทวนวรรณกรรมการจัดการความรู้และการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากนักวิชาการ ผู้รู้ และผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความชัดเจนในกระบวนการ องค์ประกอบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สรุปเป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการศึกษาครั้งนี้ได้ดังนี้

1. กระบวนการจัดการความรู้ โดยการสังเคราะห์จากแนวคิดของ Pasookyud (2007) และ Panich (2008) โดยมีกระบวนการ ดังนี้
 - 1.1 กำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้
 - 1.2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้
 - 1.3 จัดเก็บความรู้
2. กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ใช้องค์ประกอบ 8 ประการ ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พ.ศ. 2553 (Educational Testing Bureau, 2003) คือ
 - 2.1 กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
 - 2.2 จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
 - 2.3 จัดระบบบริหารและสารสนเทศ
 - 2.4 ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
 - 2.5 จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
 - 2.6 จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
 - 2.7 จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน
 - 2.8 จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รับการประเมินรอบที่สอง ระดับดีมากและได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา จำนวน 4,176 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.2.1 โรงเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่าง เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาองค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 6 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารและครู โรงเรียนละ 6 คน รวม 36 คน โดยการสุ่มตัวอย่างจาก 6 ภาคภูมิศาสตร์ ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก

1.2.2 โรงเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อการเก็บข้อมูลในการทดลองรูปแบบ จำนวน 3 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารและครู โรงเรียนละ 6 คน รวม 18 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม ได้แก่

2.1.1 แบบสอบถามการดำเนินการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา

2.1.2 แบบสอบถามความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาใช้ในการสนทนากลุ่มและการทดลองใช้รูปแบบ

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างการดำเนินการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา

2.3 แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมแบบปลายเปิด ในการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา

2.4 แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม เพื่อพิจารณารูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา

3. การดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาองค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ของสถานศึกษา โดยการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากโรงเรียนที่มีผล การประเมินในระดับดีมาก จำนวน 6 โรงเรียน ใน 6 ภาคภูมิศาสตร์

3.2 กำหนดรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา โดยการยกร่างรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา และจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา แล้วนำข้อมูลมาปรับปรุงพัฒนารูปแบบครั้งที่ 1

3.3 ทดลองและตรวจสอบรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา โดยการนำรูปแบบไปใช้จริงใน 3 โรงเรียน แล้วตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และสังเกตการดำเนินการตามรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สรุปผลแล้วนำข้อมูลมาปรับปรุงพัฒนารูปแบบครั้งที่ 2

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ ร้อยละ

4.2 แบบสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

4.3 ผลการสนทนากลุ่มจากแนวทางการสนทนา ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

4.4 แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมแบบปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า

1. องค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

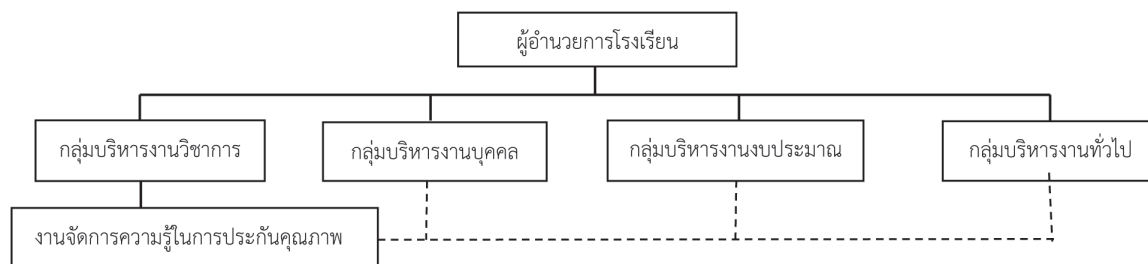
1.1 องค์ประกอบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา ได้แก่ 1) ความรู้ในการกำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดเก็บความรู้ ในการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารและครู 2) คน ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้ปฏิบัติการสอน 3) โครงสร้างการบริหารโรงเรียนที่มีรูปแบบการบริหารจากบนสู่ล่าง (Top-down Model) และ 4) เทคโนโลยี

1.2 กระบวนการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ (Knowledge Vision) 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) 3) การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Assets)

2. ผลการกำหนดรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

2.1 ชั้นเตรียมการ มี 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่

2.1.1 กำหนดให้มีงานจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษา ในโครงสร้างบริหารสถานศึกษา ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โครงสร้างการบริหารโรงเรียนที่มีงานจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษา

2.1.2 แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียน จำนวน 6 – 8 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นประธานกรรมการ รองผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มบริหารงานวิชาการเป็นรองประธานกรรมการ ครูที่มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดการความรู้ และ/หรือการประกันคุณภาพเป็นเลขานุการและทำหน้าที่หัวหน้างานจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษา ครูผู้มีความรู้ และประสบการณ์ในการจัดการความรู้และ/หรือการประกันคุณภาพ

การศึกษา จำนวน 2 – 4 คน เป็นกรรมการ ครูผู้มีความสามารถในการประสานงานทั้งภายในโรงเรียนต่างโรงเรียน และองค์กรอื่นเป็นกรรมการ ครูผู้มีความรู้เรื่องคอมพิวเตอร์และหรือเทคโนโลยีเป็นกรรมการ ครูผู้มีความสามารถในการจัดบันทึกและใช้คอมพิวเตอร์ ได้เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

2.2 ขั้นตอนการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา ประกอบด้วย

2.2.1 กระบวนการจัดการความรู้ ได้แก่

1) การกำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ (Knowledge Vision) เป็นการกำหนดและสร้างความชัดเจนในเรื่องที่ต้องการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา

2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) เป็นการนำเป้าหมายการจัดการความรู้มาเป็นประเด็น แล้วดำเนินการให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ วิเคราะห์ ประเมิน สร้างและต่อยอดความรู้ แล้วสรุปเพื่อนำไปใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา

3) การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Assets) เป็นการนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มารวบรวม บันทึก ในรูปแบบที่เป็นเอกสารและเทคโนโลยี

2.2.2 กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ได้แก่

1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

3) จัดระบบบริหารและสารสนเทศ

4) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

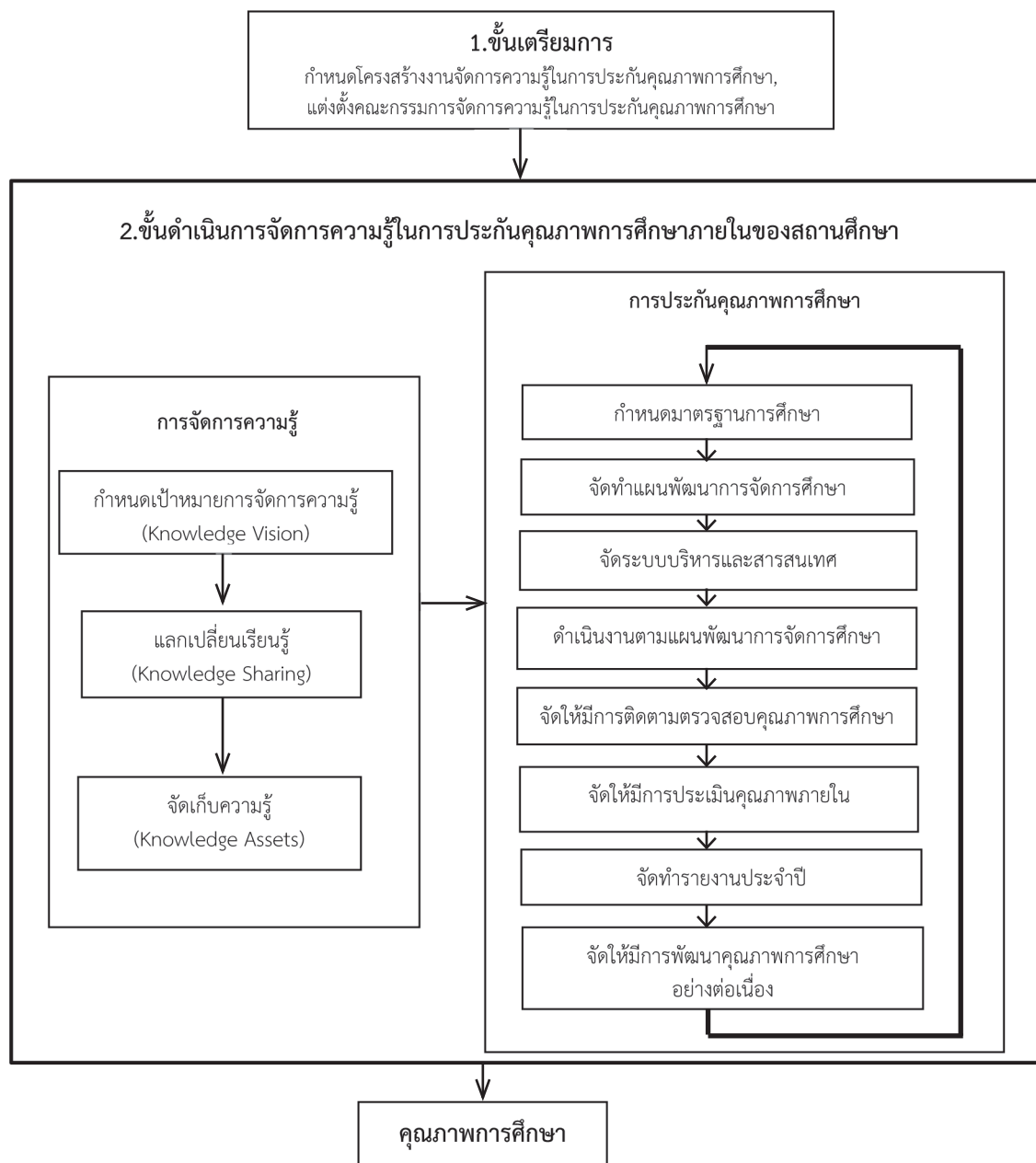
5) จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

6) จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษา

7) จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน

8) จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 รูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2.3 การตรวจสอบรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา จากการประชุมกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group) และตอบแบบสอบถาม มีความเห็นว่ารูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

3. ผลการทดลองและตรวจสอบรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา จากการนำรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาไปทดลองใน 3 โรงเรียน แล้วตรวจสอบรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษามีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมากต่อการนำไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยขอนำผลการวิจัยมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ผลจากการศึกษาวิจัย องค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา

1.1 องค์ประกอบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา ประกอบด้วย ความรู้ คน โครงสร้างการบริหารโรงเรียน และเทคโนโลยี โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1.1 ความรู้ เป็นการผสมผสานข้อมูลสารสนเทศและประสบการณ์ในการกำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการจัดเก็บความรู้ ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา

1.1.2 คน คนในการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้างานจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษา กรรมการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษา ครูผู้ปฏิบัติการสอน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่การจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน

1.1.3 โครงสร้างการบริหารโรงเรียน มีลักษณะเป็นโครงสร้างการบริหารที่มีงานจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนเป็นงานที่ขึ้นตรงกับกลุ่มบริหารงานวิชาการ ซึ่งสามารถประสานงานการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษากับกลุ่มบริหารงานงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคคล และกลุ่มบริหารงานทั่วไปได้ และการบริหารงานตามโครงสร้างนี้ เป็นรูปแบบการบริหารจากบนสู่ล่าง (Top-down Model)

1.1.4 เทคโนโลยี ที่ผู้บริหารและครูใช้ในการดำเนินการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ เทคโนโลยีเพื่อการนำเสนอในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และจัดเก็บความรู้ เทคโนโลยีเพื่อการเผยแพร่ความรู้

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 4 พบว่า ความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารและครู ประกอบด้วย ความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) และความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ที่นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Nonaka & Konno (2005) และผลการวิจัยของ Office of the Secretary of the Council for Education (2009) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการใช้ยุทธศาสตร์ 4 ประการ ได้แก่ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านบล็อก ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อม ยุทธศาสตร์การเรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ ยุทธศาสตร์การดูแลใกล้ชิดและการประชาสัมพันธ์ ซึ่งองค์ประกอบการจัดการความรู้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Pinaisup & Kumpun (2007) พบว่า ระบบย่อยในรูปแบบการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย คน องค์กร ความรู้ การเรียนรู้ และเทคโนโลยี และปัจจัยเกื้อหนุนการจัดการความรู้ตามผลการวิจัยของ Sanphukdee (2006) ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน ภาวะผู้นำและกลยุทธ์ วัฒนธรรม เทคโนโลยี และการติดตามวัดผลต่อองค์ประกอบการจัดการความรู้ของ Punlumjiek (2009) มีเพียงความรู้ภายในบุคคล (Internal Knowledge) ความรู้ภายนอกบุคคล (External Knowledge) และสังคม (Society) ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยของ Intakeaw (2009) พบว่า องค์ประกอบที่สนับสนุนการจัดการความรู้ คือ ทีมผู้บริหารจัดการความรู้ ทีมผู้เชี่ยวชาญความรู้ แนวคิดรวมกัน แหล่งทุน/งบประมาณ กิจกรรม/โครงการนาร่อง การสร้างวัฒนธรรมร่วมกัน เครื่องมือ/เทคโนโลยี ซึ่งใกล้เคียงกับผลการวิจัยของ Mc Gloughlin (2016) พบว่า องค์ประกอบสำคัญที่สุดของการจัดการความรู้ ได้แก่ วัฒนธรรมความร่วมมือ การช่วยเหลือสนับสนุนความไว้วางใจในระดับมาก ความสัมพันธ์ทางวิชาชีพเชิงบวก และความกล้าในระดับสูงจะส่งผลต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งใกล้เคียงกับผลการวิจัยของ Petcharat & Jiamprachanarakorn (2015) พบว่า การจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้านปัจจัย ประกอบด้วย การกำหนดนโยบาย การทำความเข้าใจกระบวนการ มุ่งองค์ความรู้ การรวมกลุ่มความรู้ และการจัดหมวดหมู่ความรู้เช่นกัน และจากการศึกษาองค์ประกอบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษา เมื่อพิจารณาจะพบว่า เป็นสิ่งเดียวกับทรัพยากรการบริหารการศึกษา ความรู้ คือความรู้ในการบริหารจัดการศึกษา คน (Man) เป็นทรัพยากรการบริหารการศึกษา โครงสร้าง (Structure) การบริหารโรงเรียน เป็นกรอบแนวทางการบริหารจัดการศึกษา (Management) ที่จำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารการศึกษา เทคโนโลยี (Technology) เป็นปัจจัยการบริหารยุคใหม่ที่อำนวยความสะดวกเพื่อการบริหารการศึกษา ซึ่งจัดเป็นอุปกรณ์หรือเครื่องมือ (Material) ที่สำคัญ

1.2 กระบวนการจัดการความรู้ ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

1.2.1 การกำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ (Knowledge Vision) ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นการศึกษาและกำหนดเรื่องที่จะจัดการความรู้เพื่อสร้างความชัดเจนในเป้าหมายของการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ว่าเป็นเรื่องอะไร และอยู่ในขั้นตอนใดของกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

1.2.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา เป็นการดำเนินการเรียนรู้ (Learn) และแลกเปลี่ยน (Share) ความรู้ โดยนำเป้าหมายของการจัดการความรู้มาทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ วิเคราะห์ ประเมิน สร้างและต่อยอดความรู้ แล้วสรุป นำไปใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา จนเกิดผลตามเป้าหมายการจัดการความรู้ที่กำหนด

1.2.3 การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Assets) การจัดเก็บความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นส่วนที่นำความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มาเก็บไว้โดยการจัดทำเป็นเอกสารและเทคโนโลยี สะดวกเพื่อนำไปใช้และเผยแพร่

ในกระบวนการจัดการความรู้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Pinaisup & Kumpun (2007) มีรายละเอียด ใน 3 ลักษณะ คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากวิธีการทำงานที่ยอดเยี่ยม (Best Practices) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดย การทำกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practices: CoPs) และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบใช้วงจรแลกเปลี่ยนเรียนรู้และกระบวนการจัดการความรู้ตามผลการวิจัยของ Pabu (2009) พบว่า กระบวนการจัดการความรู้ ได้แก่ การกำหนดความต้องการความรู้ การสร้างและการจัดหาความรู้ การจัดเก็บความรู้ การกระจายความรู้ การใช้ความรู้ และการติดตามตรวจสอบความรู้ และในกระบวนการจัดการความรู้เมื่อวิเคราะห์ในรายละเอียดจะพบว่า การกำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้เป็นสิ่งเดียวกับการกำหนดเป้าหมายการบริหารการศึกษา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นการนำเป้าหมายการจัดการความรู้หรือการบริหารการศึกษามาเป็นเป้าหมายในการบริหารจัดการศึกษา โดยหลักการมีส่วนร่วมนำมาวางแผนบริหารการศึกษา (Plan) นำแนวคิด ความรู้ไปปฏิบัติ เป็นการดำเนินการตามแผน (Do) แล้วติดตามตรวจสอบ ประเมินความรู้ เป็นการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน (Check) จากนั้น วิเคราะห์ สร้างและต่อยอดความรู้ หมายถึงการปรับปรุงพัฒนา (Act) ในการบริหารการศึกษา

2. รูปแบบการจัดการความรู้ ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

2.1 ชั้นเตรียมการ ประกอบด้วย 2 ประการ ได้แก่

2.1.1 กำหนดโครงสร้างการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาโดยกำหนดให้ทีมงานจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษา ภายใต้สายการบังคับบัญชาของรองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานวิชาการ แต่ให้สามารถประสานงานการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในกับทุกกลุ่มบริหารงาน

2.1.2 แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา จำนวน 6 – 8 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นประธานกรรมการ รองผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มบริหารงานวิชาการเป็นรองประธานกรรมการ ครูที่มีความรู้ ประสบการณ์ในการจัดการความรู้ และ/หรือการประกันคุณภาพ เป็นเลขานุการ และทำหน้าที่หัวหน้างานจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ครูผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดการความรู้และ/หรือการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน จำนวน 2 – 4 คน เป็นกรรมการ ครูผู้มีความสามารถในการประสานงานทั้งภายในโรงเรียน ต่างโรงเรียนและองค์กรอื่นเป็นกรรมการ ครูผู้มีความรู้คอมพิวเตอร์และ/หรือเทคโนโลยีเป็นกรรมการ ครูผู้มีความสามารถในการจัดบันทึก และใช้คอมพิวเตอร์ได้ เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

2.2 ขั้นตอนการจัดการความรู้ ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา ประกอบด้วย

2.2.1 การกำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ (Knowledge Vision) เป็นการศึกษาและกำหนด ประเด็นหรือเรื่องที่ต้องการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา

2.2.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) เป็นการนำเป้าหมายการจัดการความรู้มาเป็นประเด็น แล้วดำเนินการจัดให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ วิเคราะห์ ประเมิน สร้างและต่อยอดความรู้ แล้วสรุป เพื่อนำไปใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา

2.2.3 การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Assets) เป็นการนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มารวบรวม บันทึก จัดทำเป็นเอกสาร ในรูปแบบที่เป็นเอกสารและเทคโนโลยี ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาและเผยแพร่

เมื่อพิจารณาการดำเนินการจัดการความรู้ จะสอดคล้องกับกระบวนการจัดการความรู้จากผลการศึกษาของ Punlumjiek (2009) โดยที่มีขั้นตอนมากกว่า คือ การกำหนดความรู้ การสืบค้นความรู้ การสร้างความรู้ การจัดเก็บความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการประเมินผลความรู้ ซึ่งใกล้เคียงกับผลการวิจัยของ Sanghirun (2013) พบว่า กระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 1) ชั้นเตรียมการ ต้องมีการจัดเตรียมปัจจัยที่สนับสนุน 4 ด้าน ได้แก่ คน องค์กร เทคโนโลยี และการนิเทศติดตามผล 2) ชั้นจัดการความรู้ ประกอบด้วย 4 หมวดหมู่ คือ การสร้างความรู้ การจัดเก็บค้นคืนความรู้ การถ่ายโอน

ความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ 3) ขั้นตอนการประเมินผล มีการกำหนดสิ่งที่ต้องประเมิน สร้างเครื่องมือหรือเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการประเมินผล จาก 2 ส่วน คือ การประเมินองค์กร และการประเมินผู้บริหาร และผลการวิจัยของ Barlow (2008) พบว่า วงจรการเรียนรู้ขององค์กรเพื่อการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การเตรียมการ การเสาะหาความรู้ การรับความรู้ และการพัฒนาและประยุกต์ใช้ความรู้ โดยที่ผลการศึกษาวิจัยของ Office of the Secretary of the Council for Education (2009) พบว่า รูปแบบการนำการจัดการความรู้เข้าสู่องค์กรของสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การเริ่มต้นที่ วิสัยทัศน์/พันธกิจ เช่น การสั่งการ การประชุม การอบรม เป็นต้น 2) การสร้างความรู้ เน้นที่ ความรู้ฝังลึก (เรื่องเล่า ไร้พลับ) 3) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น การสื่อสาร การสร้างกลุ่มผู้ปฏิบัติ เป็นต้น 4) บันทึก/จัดเก็บความรู้ เช่น การรวบรวมความรู้ฝังลึก ระบบเทคโนโลยี (Website, Blogsite) เป็นต้น 5) นำไปปฏิบัติ ในระดับบุคคล ระดับกลุ่มงาน ระดับองค์กร แล้วนำไปเผยแพร่ และผลการศึกษาวิจัยของ Juntarasombat (2007) พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชน ประกอบด้วย การสร้างความรู้ การจำแนกความรู้ การจัดเก็บความรู้ การนำความรู้ไปใช้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการประเมินความรู้ คล้ายคลึงกับผลการวิจัยของ Ruerkaroonthong & Kullachartdilok (2014) พบว่า กระบวนการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษา มี 7 ขั้นตอน คือ การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ ซึ่งต่างจากผลการศึกษาวิจัยของ Buetong (2013) พบว่า รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ของโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการ ประกอบด้วย การวางแผนมีขั้นตอนย่อย ได้แก่ แต่งตั้งคณะทำงาน วิเคราะห์บริบท กำหนดจุดเน้น/เป้าหมาย และวางแผนดำเนินการในแต่ละปี ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการ ประกอบด้วย การดำเนินการตามแผน ได้แก่ การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ การตรวจสอบคุณภาพ ได้แก่ การประเมินผลการปฏิบัติงาน ขั้นตอนที่ 3 การรายงาน ประกอบด้วย การปรับปรุงคุณภาพ ได้แก่ รายงานประจำปี ปรับปรุงคุณภาพและวางแผนต่อไป

3. การตรวจสอบรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา ประกอบด้วย

3.1 การตรวจสอบรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จากการประชุมกลุ่มและตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นโดยภาพรวม ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ต่อรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า รูปแบบนี้มีประโยชน์มากสามารถนำไปใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนได้ทุกระดับ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Bugg (2000) พบว่า กรอบแนวคิดการประกันคุณภาพที่ดีจะก่อให้เกิดศักยภาพที่ช่วยให้โรงเรียนได้พัฒนาวัฒนธรรม การพัฒนาและประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3.2 การทดลองและตรวจสอบรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา จากการนำรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองในโรงเรียน จำนวน 3 โรงเรียน โดยผู้วิจัยชี้แจงให้ความรู้กับผู้บริหารและครูถึงวิธีการนำรูปแบบการจัดการความรู้ไปใช้ในการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้จนเกิดความเข้าใจแล้วผู้บริหารและครู นำรูปแบบไปดำเนินการ โรงเรียนแรกเป็นโรงเรียนขนาดเล็กนำรูปแบบไปจัดการความรู้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องผลจากการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทำให้ครูร้อยละ 80 มีการพัฒนาวิธีการสอนที่แตกต่างจากเดิมและครูใช้เทคโนโลยีเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 50 โรงเรียนที่สองได้นำรูปแบบการจัดการความรู้ไปใช้ในการดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนจนพัฒนาปรับปรุงแผนปฏิบัติการและมีการดำเนินโครงการจนครบกระบวนการ PDCA มีรายงานโครงการเป็นที่ปรากฏเป็นหลักฐานเมื่อสิ้นสุดการทดลอง โรงเรียนที่สามได้นำรูปแบบไปดำเนินการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องโดยนำไปพัฒนาคุณภาพโรงเรียนตามโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยมีการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งโรงเรียนจนจัดทำรายงานผลการพัฒนาดตนเองนำเสนอ สพฐ.รับการประเมินและผ่านการประเมินจนได้รับการรับรองเป็นโรงเรียนบริหารงานคุณภาพระดับองค์กร (SCQA) และในภาพรวมผลการเก็บข้อมูลจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จากการตอบแบบสอบถาม และแบบสังเกต พบว่า มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมากถึงมากที่สุด รวมทั้งจะเกิดประโยชน์ต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Fuinlong (2000) พบว่า ประโยชน์ที่เกิดจากการประกันคุณภาพ 3 ประการคือ ข้อมูลจากการประเมินตนเอง ชี้ให้เห็นถึงจุดอ่อนและจุดแข็ง เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการสร้างฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนสารสนเทศที่ได้ทำให้เข้าใจถึงสถานการณ์ทางการบริหารและวิชาการ ปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร ซึ่งมีผลการวิจัยตามรูปแบบการจัดการความรู้ที่ผ่านการทดลองใช้ จากผลการวิจัยของ Juntarasombat (2007) พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ที่มีความเหมาะสม บุคลากรมีความเข้าใจเชื่อมั่นสามารถดำเนินการจัดการความรู้ได้อย่างได้ผล

ข้อเสนอแนะ

1. กระทรวงศึกษาธิการควรมีนโยบายในการส่งเสริมให้มีการนำรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในการพัฒนาระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาคุณภาพการศึกษาที่ประสบอยู่
2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นแนวทางในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาในสังกัดโดยการจัดทำเป็นเอกสารเผยแพร่มอบโรงเรียนในสังกัดหรือจัดการอบรมพัฒนาครูและบุคลากรในสังกัดเพื่อให้สามารถพัฒนาระดับคุณภาพการศึกษา

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ควรมีนโยบายและแนวทางการพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยนำรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมาเป็นแนวทางหลักในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4. สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำรูปแบบการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาของสถานศึกษาเพื่อการพัฒนายกระดับคุณภาพการศึกษา

5. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

6. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ของสถานศึกษา

7. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา

8. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารแบบโรงเรียนเป็นฐานและการจัดการความรู้จะส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาอย่างไร

References

- เกียรติศักดิ์ พันธลำเจียก. (2552). *รูปแบบการจัดการความรู้ในการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาสู่สังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ฉลาด จันทรมบตี. (2550). *การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชน (ปริญญานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต)*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธงชัย พาบ. (2552). *การจัดการความรู้ธุรกิจสุดยอดเยี่ยมหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์* (ปริญญานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชุติมา เพชรรัตน์ และสุริยะ เจียมประชนารากร. (2558). *การจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้. วารสารวิจัย มสส. สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 11(1), 145-162.*
- บุญอนันต์ พันิชทรัพย์ และพลาพรรณ คำพรรณ. (2550). *องค์การกับการจัดการความรู้: ศึกษาองค์การที่ประสบความสำเร็จในภาคธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประพนธ์ ผาสุขยืด. (2550). *การจัดการความรู้ (KM) ฉบับขับเคลื่อน LO (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: ไบโอม.

- ประเวศ วะสี. (2548). *การจัดการความรู้: กระบวนการปลดปล่อยมนุษย์สู่ศักยภาพเสรีภาพและความสุข*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.).
- ผกาพันธ์ อินธิ์แก้ว. (2552). *รูปแบบการจัดการความรู้ของกลุ่มโรงเรียนสาธิต (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุขฎิบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มานิกา แสงหิรัญ. (2556). *รูปแบบการจัดการความรู้ของสมาคมกีฬาแห่งประเทศไทย (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุขฎิบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิจารณ์ พานิช. (2550). *วิธีดำเนินการจัดการความรู้ในองค์กรตามแนวทางของ Nonaka & Takeuchi*. สืบค้น 17 มิถุนายน 2550, จาก www.kmi.or.th/document/About_KM.pdf.
- วิจารณ์ พานิช. (2551). *การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- ศศิธร บัวทอง. (2556). *การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ของโรงเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุขฎิบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2548). *ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในรายงานการสัมมนา เรื่อง 6 ปีกับการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎกระทรวงกำหนดเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550*. กรุงเทพฯ: ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2546). *ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *รายงานการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรทางการศึกษาด้วยการจัดการความรู้*. นนทบุรี: เจริญผล.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2555). *บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสอง (พ.ศ. 2549 – 2553) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2556). *แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ตามกฎกระทรวง ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. (2550). *รายงานการดำเนินงานโครงการพัฒนาบุคลากรแกนนำนักจัดการความรู้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุภารัตน์ ฤกษ์อรุณทอง และกุลภัทร์ กุลชาติดิolk. (2557). *ศึกษารูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ของ สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- Barlow, S. R. (2008). *A Study of Organizational Learning and Knowledge Management as Mechanisms for Educational Change: The Development of Professional Learning Communities in a School district* (Doctoral dissertation). University of California, California.
- Bugg, K. A. (2000). *Quality Assurance and Improvement Planning in Illinois High Schools* (Doctoral dissertation). Illinois State University, Illinois.
- Fuinlong, C. (2000). *The Use of Quality Assurance Models in Thai Colleges and Universities* (Doctoral dissertation). University of Pittsburgh, Pittsburgh.
- Mc Gloughlin, D. M. (2016). *How District Leaders Use Knowledge Management to Influence Principals' Instructional Leadership* (Doctoral dissertation). Grand Canyon University, Arizona.
- Nonaka, I. & Konno, N. (2005). The Concept of "BA" Building a Foundation for Knowledge Creation in *Knowledge Management Critical Perspectives on Business and Management*. (Volume II). New York, USA: Rout ledge.

Translated Thai References

- Buetong, S. (2013). *Development of Quality Assurance Model within the Educational Institutions at the Elementary School Level* (Doctoral dissertation). Bangkok: Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Educational Testing Bureau. (2003). *Guidelines for Developing Internal Quality Assurance Systems of Educational Institutions. According to the Ministerial Regulation on the Quality Assurance System and Guidelines for Education in 2010* (2nd ed.). Bangkok: Agricultural Co-operative Federation of Thailand. (in Thai)
- Educational Testing Bureau. (2012). *Conclusions and Policy and Practical Recommendations from External Quality Assessment Round Two (BE 2549-2553) Basic Education Level*. Bangkok: Agricultural Co-operative Federation of Thailand. (in Thai)
- Intakeaw, P. (2009). *Knowledge Management Model of Demonstration School* (Doctoral dissertation). Bangkok: Ramkhamhaeng University. (in Thai)
- Juntarasombat, C. (2007). *Development of Knowledge Management Model of Community Organization* (Doctoral dissertation). Mahasarakarm: Mahasarakarm University. (in Thai)
- Office of Educational Quality Assurance and Accreditation (Public Organization). (2003). *Educational Quality Assurance System under the Intent of the National Education Act BE 2542*. Bangkok: Pimdee. (in Thai)
- Office of Educational Innovation Development. (2007). *Report on the Implementation of the Personnel Development Project, the Leader of the Knowledge Management Officer, the Office of the Basic Education Commission*. Bangkok: Office of the Basic Education Commission. (in Thai)
- Office of the Basic Education Commission. (2007). *A Decentralized Approach to the Administration and Management of Education for the Office of Educational Service Area Offices According to the Ministerial Regulation, Criteria and Methods of Decentralization of Administrative and Educational Management BE 2550*. Bangkok: Agricultural Co-operative Federation of Thailand. (in Thai)

- Office of the Secretary of the Council for Education. (2009). *Research Report on Innovation and Enhancement of Educational Organizations by Knowledge Management*. Nonthaburi: Rongpimleatumpok Charoenpol. (in Thai)
- Pabu, T. (2009). *One Tambon One Product Knowledge Management* (Doctor dissertation). Khonkaen: Khonkaen University. (in Thai)
- Panich, V. (2007). *How to Conduct Organizational Knowledge Management in a Nonaka & Takeuchi Approach*. Retrieved June 17, 2007, from www.kmi.or.th/document/About_KM.pdf. (in Thai)
- Panich, V. (2008). *Knowledge Management Practitioners*. Bangkok: Sookaparpjai. (in Thai)
- Pasookyud, P. (2007). *Knowledge Management (KM), powered by LO* (3rd ed.). Bangkok: Yaimai. (in Thai)
- Petcharat, C. & Jiamprachanarakorn, S. (2015). Knowledge Management for Driving Suan Dusit Rajabhat University through Learning Organization. *SDU Resaerch Journal Humanities and Social Sciences*, 11(1), 145-162. (in Thai)
- Pinaisup, B. & Kumpun, P. (2007). *Organization and Knowledge Management: A Successful Enterprise in Business*. Bangkok: National Institute of Development Administration. (in Thai)
- Pithiyanuwat, S. (2005). *Results of External Quality Assessment of Basic Education Institutions*. Seminar Report 6 Years with Educational Reform. Office of the Council of Education Ministry of Education and the Office for Quality Standards and Quality Assessment. (in Thai)
- Punlumjiek, K. (2009). *Knowledge Management Model in Graduate Education to Society*. Bangkok: National Research Council of Thailand. (in Thai)
- Ruerkgaroonthong, S. & Kullachartdilok, K. (2014). *Study the Knowledge Management Process Model of Higher Education Institutions*. Nakornpatom: Rajamangala University of Technology Rattanakosin. (in Thai)
- Sanghirun, M. (2013). *Knowledge Management Model of the Sports Association of Thailand* (Doctoral dissertation). Bangkok: Kasetsart University. (in Thai)

Vasee, P. (2005). *Knowledge Management: the Process of Human Liberation towards the Potential of Freedom and Happiness*. Bangkok: Institute for the Promotion of Knowledge Management for Society. (in Thai)

คณะผู้เขียน

นายสมศักดิ์ จีเพ็ชร

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
9/9 หมู่ 9 ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120
e-mail: somsak.jee@hotmail.com

รองศาสตราจารย์ ดร. อรรณพ จินะวัฒน์

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
9/9 หมู่ 9 ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120
e-mail: Annop.Jee@stou.ac.th

รองศาสตราจารย์ ดร. สถิตย์พงษ์ ลิ้มปิยะเรียร

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
9/9 หมู่ 9 ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120
e-mail: Saritpong.Lim@stou.ac.th

ดร. บัณฑิต แทนพิทักษ์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1
อาคารหอประชุมพญาไท ซอยศรีอยุธยา 5 ถนนศรีอยุธยา
เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร 10400
e-mail: bundit.t1108@gmail.com